

**SUHTAUTUMINEN NAISTEN JOUSIAMMUNTAHARRAS-
TUKSEEN *JOUSIAMPUJA* -LEHDESSÄ VUOSINA 1957–1999**

Elsa Lehtimäki
Kandidaatintutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
21.8.2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Historian ja etnologian laitos
Tekijä Elsa Lehtimäki	
Työn nimi Suhtautuminen naisten jousiammuntaharrastukseen <i>Jousiampuja</i> -lehdessä vuosina 1957–1999	
Oppiaine Historia	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 20
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kandidaatintutkielmassani perehdyn naisten jousiammuntaharrastukseen ja siihen suhtautumisen historiaan vuosien 1957–1999 välisenä aikana. Alkuperäislähteenäni käytän Suomen Jousiampujain Liiton julkaisemaa <i>Jousiampuja</i>-lehteä, josta etsin ja tarkastelen kuvauksia siitä, miten naisten jousiammuntaharrastukseen reagoitiin. Käytän metodinani diskurssianalyysiä.</p> <p>Jousi on tuhansia, jopa kymmeniätuhansia vuosia vanha ase ja jousiammuntaa on harrastettu kilpailumielessä satoja vuosia. Jouta on käytetty niin sotimiseen, metsästyksen kuin kilpailemiseenkin. Sodankäynnin menetelmien kehittyessä jousiammunnasta tuli nopeasti urheilulaji. Suomessa on harrastettu jousiammuntaa kilpailumielessä jo ainakin 1930-luvulta lähtien. Järjestäytynyt kilpailutoiminta alkoi Suomessa toden teolla vasta toisen maailmansodan jälkeen ja Suomen Jousiampujain Liitto perustettiin vuonna 1947. Naiset ovat olleet urheilussa mukana jo ainakin 1800-luvulta lähtien ja jousiammunta on ollut ainakin yläluokan naisille mahdollinen harrastelaji jo pitkään. <i>Jousiampuja</i>-lehti perustettiin 1957 ja naiset ovat näkyneet lehden palstoilla ja valokuvissa alusta alkaen.</p>	
Asiasanat Jousiammunta, urheilu, naisurheilu, 1900-luku, naishistoria, <i>Jousiampuja</i> -lehti, SJAL	

Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto
Muita tietoja

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen rajaus.....	4
1.2. Lähteet.....	5
1.3 Metodiluku.....	6

2. Historiallinen konteksti.....7

3. Naiset tarttuvat jouseen – miten naisten jousiharrastukseen on reagoitu..... 9

3.1. ” <i>Sirpa Konttila näytti leijonankyntensä</i> ” – Suhtautuminen suomalaisten naisten menestykseen <i>Jousiampuja</i> -lehdessä.....	14
3.2. Naiset yksilöinä - Miten yksilöt näyttäytyivät <i>jousiampuja</i> -lehdessä?.....	17
3.3 Vuodet vierivät - muutosta ilmassa?.....	19

4. Johtopäätökset ja tutkimuksen tulokset..... 21

Lähdeluettelo 17

1 JOHDANTO

Kandidaatintutkielmani käsittelee suhtautumista naisten jousiammuntaharrastukseen suomalaisessa mediassa 1900-luvun puolivälistä 1900-luvun loppuun, tarkemmin sanottuna vuosiin 1957–1999. Alkuperäisaineistonani käytän Suomen Jousiampujain Liiton (SJAL) julkaisemaa *Jousiampuja*-lehteä.

Naishistoriaan keskittyvää tutkimusta tehdään nykyisin yhä enenevässä määrin. Siksi voitaisiin myös olettaa, että naisurheiluun liittyvät tutkimukset lisääntyvät niin ikään. Kaksi tutkimuskirjallisuuteen valitsemaani väitöskirjaa liittyvät nimenomaan naisurheilun historiaan. On löydettävissä ainakin yksi kandidaatintutkielman tasoinen opinnäytetyö, jossa on tutkittu jouta fyisiikan näkökulmasta.¹ Toisin sanoen käyttämäni lähteet liittyvät urheilun ja naisten historiaan, mutta eivät suoraan jousiammuntaan, vaikkakin yhdessä käyttämässäni lähteessä mainitaan aiheesta.

Naisurheilua ja sen historiaa Suomessa tutkinut Riitta Pirinen on ollut 80- ja 90-luvulla mukana tutkijana *Liikuntakulttuuri ja naiset* -nimisessä projektissa. Pirinen kertoo projektin tehneen naisurheilun tutkimuksen pioneerityötä Suomessa. Pirisen vuonna 2006 kirjoittama väitöskirja *Urheileva Nainen lehtiteksteissä* on yksi neljästä keskeisimmästä tutkimuskirjallisuuslähteestäni. Pirisen väitöskirjassa tutkimuksen tavoite on selvittää miten naisurheilijoiden representaatiot rakentavat (Urheilevaa Naista) naistenlehdissä ja sanomalehdissä.²

¹Räsänen 2017

² Pirinen 2006, 5

Toisena lähteenä toimii Annu Kaivosaaren väitöskirja *"Lempeä Lydia" - "Voimakas Björger": Naishiihtäjien Representoinnin Muutokset Urheilulehden Teksteissä Vuosina 1905–2010*, joka on kirjoitettu vuonna 2017. Kaivosaaren mukaan naisurheilijoiden näkymistä mediassa on tutkittu paljon etenkin kansainvälisesti. Hänen väitöskirjassaan tavoitteena on puolestaan selvittää miten naisurheilijat ovat esitettyinä Urheilulehdessä ja miten esitykset ovat muuttuneet vuosien 1905–2010 välisenä aikana.³

Arja Turusen kirjoittama väitöskirja *"HAME, HOUSUT, HAMEHOUSUT! VAI MIKÄ ON TULEVAISUUTEMME?" Naisten päällyshousujen käyttöä koskevat pukeutumishajeet ja niissä rakentuvat naiseuden ihanteet suomalaisissa naistenlehdissä 1889–1945* kertoo naisten pukeutumisen historiasta Suomessa. Turusen tutkimuksessa tavoitteena on tutkia mistä naistenlehdissä keskusteltiin, kun niissä keskusteltiin siitä, että naiset käyttivät housuja. Hän tutkii naisten housujen käyttöönottoa tutkittavan aikakauden pukeutumishanteiden ja -käytäntöjen eli pukeutumiskulttuurisen kontekstin antamassa valossa. Suomessa naisten housujen käyttö on tullut tunnetuksi sisällissodasta, jolloin punaisten puolella taistelleiden naisten tiedettiin tai uskottiin käyttäneen housuja.⁴

Sekä Pirisen että Kaivosaaren väitöskirjoissa keskitytään tutkimaan miten urheilevan naisen muotokuvaa, on mediassa rakennettu eri vuosikymmeninä ja miten se on muuttunut ajan saatossa. Turusen väitöskirja käsittelee sekin naishistoriaa, mutta pukeutumiskulttuurin näkökulmasta, jolloin tulokulma aiheeseen on hieman eri. Housut ovat useassa urheilulajissa keskeinen osa vaatetusta, joten aihe sijoittuu lähimaastoon Pirisen ja Kaivosaaren tutkimusten kanssa. Lisäksi väitöskirjassa on oma lukunsa naisten housujen käytöstä urheilussa. Turusen mukaan naisten housujen käyttö oli aikanaan suuresti paheksuttu ilmiö, ja se oli kielletty laissa rangaisituksen uhalla.⁵ Jousiammunta on ollut lajina sellainen, ettei siinä ole ollut välttämätöntä pukeutua housuihin, vaan jousella ampumista on voinut yhtä hyvin harrastaa hameessa tai mekossa. Tällöin ainakaan pukeutumiskysymykset eivät ole olleet esteenä lajin harrastamiselle.

³ Kaivosaari 2017

⁴ Turunen 2011

⁵ Turunen 2011

Elizabeth A. Greggin ja Vanessa H. Greggin kirjoittamassa vertaisarvioidussa artikkelissa nimeltään ”Women in Sport: Historical perspectives”, julkaistu osana julkaisua nimeltä ”Clinics in Sports medicine” vuonna 2017, keskitytään kuvaamaan naisurheilun historiaa Yhdysvalloissa 1800-luvulla lääketieteen näkökulmasta. Kirjoittajien mukaan 1800-luvulla lääketieteen asiantuntijat pitivät naisten kehoja liian hauraina kestävänsä esimerkiksi ankaraa opiskelua tai intensiivistä urheilua. Tämän uskottiin aiheuttavan monia terveysongelmia.

Artikkelista käy kuitenkin ilmi, että jousiammuntaa pidettiin ainakin yläluokan naisille sopivana lajina tuohon aikaan, koska se ei vaatinut voimakasta fyysistä räsitystä.⁶ Tämän perusteella voidaan otaksua, että jousiammunta on ollut pidemmän aikaa suhteellisen hyväksyttävä laji myös naisten harrastaa. Myöskään suhtautuminen naisten jousiammuntaharrastukseen ei välttämättä ole ollut Suomenkaan osalta niin rajua, kuin vaikkapa naisten housujen käyttöön liittyvä aikalaisten paheksunta. On kuitenkin otettava huomioon, ettei 1800- ja 1900-luvun Yhdysvallat välttämättä ole olosuhteiltaan samanlainen kuin Suomi 1900-luvun puolivälistä vuosisadan loppuun.

Tutkimukset eroavat toisistaan siinä, että ainoa tutkimus, joka ei suoraan ja kokonaisuudessaan liity urheiluun, on Turusen väitöskirja. Elizabeth A. Greggin ja Vanessa H. Greggin artikkeli eroaa Pirisen ja Kaivosaaaren tutkimuksista siinä, että se sijoittuu sekä ajallisesti, että maantieteellisesti eri konteksteihin. Pirisen ja Kaivosaaaren tutkimukset ovat hyvin samankaltaisia keskenään. Ne ovat myös sen kaltaisia, kuin miten itse toteutan tutkimukseni. Läpikäyn alkupe-
räislähteenä harrastelehtiä ja analysoin niistä löytämiäni asioita. Tästä muodostan jokseenkin yhtenäisen kokonaiskuvan naisten jousiammuntaharrastukseen suhtautumisesta Suomen alueella vuosilta 1957–1999.

Luonteeltaan tutkimukseni on laadullinen sisältötutkimus, sillä se keskittyy *Jousiampuja* -lehden kielen ja sisällön analysointiin. Opinnäytetyöni voidaankin nähdä hyvänä lisänä aikaisempiin tutkimuksiin ja se voi tarjota uutta tietoa sekä näkökulmia naisurheiluun Suomen alueella 1900-luvun jälkipuoliskolla. Kandidaatintutkielmani täydentää kuvaa suomalaisesta urheilun harrastamisen historiasta.

⁶ Gregg ja Gregg 2017

1.1 Tutkimuksen rajaus

Tutkimukseni rajautuu vuodesta 1957 vuoteen 1999, joka tarkoittaa neljänkymmenen kahden vuoden ajanjaksoa. Tutkimukseni rajaus perustuu siihen, että neljältä vuosikymmeneltä on tarpeeksi lähdeaineistoa, jotta voin selvittää ne seikat ja näkökulmat, jotka ovat tutkimukseni kannalta relevantteja. Rajaus alkaa *Jousiampuja*-lehden ilmestymisvuodesta myös siksi, että 1900-luvun aikaisemmilta vuosikymmeniltä näyttää olevan huomattavasti vähemmän tietoa jousiammunnasta, koska Suomessa lajin organisoituminen ja esimerkiksi jousiammuntaseurojen perustaminen tapahtui oikeastaan vasta toisen maailmansodan jälkeen.⁷

Mitä muuhun tutkimuksen rajaamiseen tulee, esittelen siihen liittyvät seikat seuraavaksi. Ensimmäkin kun, tutkimuksessani puhutaan Suomen alueesta maantieteellisenä käsitteenä, sillä tarkoitetaan Suomen nykyisiä ja silloisia rajoja. Suomi on siis rajattu alueellisesti.

Olen rajannut huomioon otettavat jouset niiden tyyppien perusteella. Nykypäivänä jouset jaetaan neljään luokkaan rakenteensa perusteella: pitkäjousiin, vastakaarijousiin, taljajousiin ja varsi- eli jalkajousiin.⁸ SJAL:n nettisivuilla jouset on jaettu seuraavasti: tähtäinjousi, taljajousi, vaistojousi, pitkäjousi ja perinnejousi.⁹

Tutkimuksessani olen huomionnut vain tähtäin- tai vaistojouset sellaisiksi, joihin liittyviä kilpailutapahtumia seurasin ja tarkastelin lehtiä selatessani. Se on yleisin *Jousiampuja* -lehdessä esiintyvä jousityyppi. Tähtäinjousi (eng. recurve) eli olympiajousi on ainoa olympialaisissa hyväksytty jousityyppi. Vaistojousi (eng. barebow) on pelkistetty versio olympiajousesta eikä siinä saa olla tähtäintä, vaan tähtääminen tapahtuu nuolen kärjellä.¹⁰

Varsi- eli jalkajousiin ja taljajousiin liittyvät uutiset ja kilpailut on siis jätetty pois. Tämä siitä syystä, ettei tarkkailtavien lajien määrä kasva kohtuuttoman suureksi. Nämä jousityypit näkyvät *Jousiampuja* -lehden sivuilla lisäksi suhteellisen harvoin, joten se ei suuremmin vaikuta tutkimukseen. Myös erilaisia kilpailuja on karsittu ja nekin siitä syystä, ettei tarkasteltava lähdeaineisto olisi niin laaja. Mukaan on otettu Suomen, Pohjoismaiden, Euroopan ja maailmanmestaruustason kilpailut sekä tietenkin kesäolympialaiset. Paikallisia Suomessa järjestettyjä

⁷ Koskimäki 2011, 22

⁸ Hyytinen 2008

⁹ Suomen Jousiampujain Liitto, ei pvm

¹⁰ Suomen Jousiampujain Liitto, ei pvm

kilpailuja on otettu myös mukaan. Kilpailuista pois on jätetty, niin sanottu aseenvaihtokilpailu, jossa kilpailijat ampuvat sekä pistooleilla että jousilla. Myös maastojousiammunta on jätetty tarkastelun ulkopuolelle.

1.2 Lähteet

Alkuperäislähteinäni käytän Suomen Jousiampujain liiton julkaisemaa sanomalehteä, jonka julkaisu on alkanut vuodesta 1957 ja jatkuu yhä.¹¹ Alkuperäislähde on syy siihen, miksi olen rajannut tutkimukseni alkamaan vuodesta 1957. Tällöin on helppoa lähteä huomaamaan ja havainnoimaan kehitystä ja muutoksia, kun niiden seuraamisen on aloittanut samaan aikaan alkuperäislähteen synnyn kanssa.

Jousiampuja -lehteä on julkaistu alkuun seitsemän, myöhemmin kuusi numeroa vuosittain ja yhdessä numerossa on noin kaksikymmentä sivua. Lehden omien tietojen mukaan lehti olisi ilmestynyt 4–7 kertaa vuodessa.¹² Lehti koostuu pääkirjoituksesta, tekniikan palstasta, kilpailu-uutisista, tulostilastoista, kilpailujen säännöt -osioista, vuosikokouksista ja kilpailukutsuista. Lehden viimeisillä sivuilla ja yleensä myös takakannessa on usein mainoksia. Joskus mainonta liittyy jousiammuntaan ja toisinaan taas ei. Myös monet kilpailukutsut ovat osa lehden ulkonäköä. Kävin läpi *Jousiampuja* -lehtiä yhteensä 225 kappaletta ja viimeisin niistä on vuodelta 1999.

Jousiampuja on tyypiltään tiettyyn lajiin, eli jousiammuntaan, keskittyvä harrastelehti. Lehteä julkaistaan aluksi kuusi, myöhemmin seitsemän kertaa vuodessa eli noin kerran kahdessa kuukaudessa. *Jousiampuja* -lehteä toimittavat ja kirjoittavat pääosin miehet. Naiskirjoittajia tälle neljänkymmenen kahden vuoden tarkastelujaksolle on osunut muutama. Heitä ovat esimerkiksi Päivi Aaltonen. Päätoimittajina on toiminut esimerkiksi Reijo Sipiläinen, Kari Kyllönen ja Voitto Karjala. Muita miestoimittajia ovat esimerkiksi Erkki Kantonen, Seppo Posti, Antti Koskimäki ja Leo Kuosmanen. Lehteen on kirjoitettu myös erilaisilla nimimerkeillä. Kirjoittajia on hyvin paljon, joten luultavasti moni on kirjoittanut lehteen vain jutun tai pari silloin tällöin. *Jousiampuja* on tarkoitettu mitä ilmeisemmin kaikille jousiammunnasta kiinnostuneille, sillä lajin harrastajajoukko oli tuohon aikaan hyvin pienilukuinen.

¹¹ Suomen Jousiampujain Liitto ry, ei pvm.

¹² *Jousiampuja*, 1981, nro 1, 14

Lehden ensimmäinen numero on ilmeisesti tullut automaattisesti jokaiselle Suomen Jousiampujain liiton jäsenelle, josta eteenpäin se on kuitenkin pitänyt tilata, kuten ensimmäisessä numerossa kehoitettiin tekemään. Vuodesta 1960 alkaen lehti on jaettu, kun on maksanut SJAL:in vuosittaisen jäsenmaksun.¹³ Koska lajin harrastajajoukko on pienilukuinen, on jousiammuntaa ymmärrettävästikin pyritty markkinoimaan koko perheen ja kaikkien urheilulajina ikään ja sukupuoleen katsomatta.

1.3 Metodiluku

Tutkimuksessani käytän metodina diskurssianalyysia. Pasi Ihalaisen ja Heli Valtosen kirjassa ”*Sanat siltana menneeseen: kielelliset lähestymistavat historian tutkimuksessa*” Miikka Pyykkösen ja Heli Valtosen kirjoittamassa luvussa kaksi kerrotaan, että diskurssianalyysillä on tarkoitettu yleisen määritelmän mukaan kirjoitetun tai puhutun kielen tutkimusta. Diskurssianalyysissä tarkastellaan heidän mukaansa sitä, miten eri ympäristöissä ja asiayhteyksissä luodaan erilaisia merkityksiä asioille.¹⁴ Pyykkösen ja Valtosen mukaan diskurssianalyysillä voidaan tutkia kielenkäytön tarkoitusta tai vaikutusta eli sitä mitä kielellä on saatu ja pyritään aikaansaamaan.¹⁵

Tutkin *Jousiampuja* -lehteä diskurssianalyysin keinoin. Tällä tavoin voi olla mahdollista tutkia aikakautta ja naiseen suhtautumista kielenkäytön näkökulmasta. Koska *Jousiampuja* rakentuu kielenkäytölle, kuten muutkin sanoma- ja harrastelehdet, on se hyvä kohde juuri kyseiselle analyysimenetelmälle. Pyykkösen ja Valtosen mukaan diskurssianalyysiä ei ole vielä vakiintuneesti käytetty yksinään, vaan historiallisten aineistojen luonteen vuoksi tavallisesti käytetään diskurssianalyysin kanssa myös muita menetelmiä.¹⁶ Äsken mainitun puitteissa ei kuitenkaan ole välttämätöntä käyttää lisäksi jotakin muuta menetelmää, vaan voimme tässä tutkimuksessa analysoida alkuperäisaineistoja pelkän diskurssianalyysin avulla.

Urheiluselostukset ja -uutiset ovat täynnä kuvauksia henkilöiden tekemistään suorituksista ja niiden analysoinnista. Urheilussa käytetty sanasto ja esimerkiksi adjektiivit ovatkin varsin monipuolisia ja ehkä tavallisemmasta kielenkäytöstä poikkeavan värikkäitä. Myös tämän vuoksi

¹³ Jousiampuja, 1981, nro 1, 14

¹⁴ Ihalainen ja Valtonen 2022

¹⁵ Ihalainen ja Valtonen 2022

¹⁶ Ihalainen ja Valtonen 2022

kielenkäyttöön ja sillä luotuihin merkityksiin on jopa aika luonnollista käyttää diskurssianalyysia tutkimusmetodina.

2. Historiallinen konteksti

Toisessa pääluvussa perehdymme tutkielman aiheen historialliseen kontekstiin ja käsitteisiin. Tarkoituksena on tarkastella mihin laajempaan historialliseen kuvaan tutkimamme ilmiö liittyy. Tässä tapauksessa kyseeseen tulevat esimerkiksi 1900-luvun historia ja siihen liittyvät olennaiset näkökulmat, kuten jousiammunnan historia ja urheiluhistoria sekä naisten osuus urheilun historiassa.

Jousi on tuhansia, jopa kymmeniätuhansia vuosia vanha ase. Vanhimmat nuolenkärkilöydöt on tehty Afrikasta ja niiden on arvioitu olevan ajalta 40000–25000 eKr. Ne oli tehty kivistä, ja arvioidaan, että sulitettuja nuolia olisi alettu käyttämään viimeistään 18000 eKr. Monet vanhimmista jousista on löydetty Pohjois-Euroopan alueelta ja ne on tehty noin 9000 eKr.¹⁷

Jousta on käytetty aikojen kuluessa niin metsästykseseen, sotimiseen kuin urheilemiseenkin.¹⁸ Kun ruutiaseet yleistyvät, jousiammunta jäi pois sodankäynnin keinona ja siitä kehittyikin pian urheilulaji.¹⁹

Artikkelissa ”Miss Billie’s Deer: Women in Bow Hunting Journals, 1920–1960”, jonka on kirjoittanut Eric Mogren Pohjois-Illinoisin yliopistosta, kerrotaan naisten jousimetsästyksen kehityksestä Yhdysvalloissa 1900-luvulla. Mogrenin mukaan modernin jousimetsästyksen syntyessä vaihtoehdoksi tuli asemetsästykseseen, naiset valjastettiin puolustamaan jousimetsästäystä aikana, jolloin yleisö ja jopa tuliasemetsästäjät näkivät sen raakana ja epäurheilijamaisena harrastuksena. Kun naisia ei päästetty muuten metsästysoimintaan mukaan, he edistivät kiistellyn, uuden urheilulajin edistymistä.²⁰

Tämä osoittaa, että naiset ovat olleet mukana jousiammunnassa myös metsästyksen saralla jo hyvin varhain. Mogrenin mukaan useat tutkimukset ovat osoittaneet, että nykyiset oletukset metsästyksestä miehisenä ajanvietteenä ovat pääosin 1900-luvulla syntyneitä. 1800-luvulla

¹⁷ McNab 2011

¹⁸ Hyytinen 2008

¹⁹ World Archery, ei pvm.

²⁰ Mogren 2013

metsästysasenteet olivat sidoksissa enemmänkin taloudelliseen ja sosiaalisen asemaan kuin sukupuoleen.²¹

Kuten on todettu, naiset ovat olleet mukana urheilussa jo ainakin 1800-luvulta lähtien. Silloin lajikirjo ei ollut yhtä laaja, kuin nykyisin. Vaikka suurin osa kilpaurheilulajeista oli vain miehille, ylemmän luokan naisilla oli mahdollisuus harrastaa jousiammunnan lisäksi muun muassa golfia, tennistä ja kroketta. Kaikkien näiden lajien nähtiin sopivan naisille hyvin: ne eivät olleet liian intensiivisiä ja niitä voitiin harrastaa naisellisissa vaatteissa eli mekoissa ja korseteissa. Tytöt ja naiset saivat harrastaa urheilua, kunhan se oli ei-kilpailullista virkistystoimintaa. Sen sijaan miesten ja poikien kilpailuinnostusta pidettiin tavallisena. Pysyessään viktoriaanisissa ihanteissa, naiset saivat nauttia esimerkiksi purjehduksesta, luistelemisesta ja vaeltamisesta.²²

Esimerkiksi koripalloon luotiin naisten säännöt, jotta voitaisiin vähentää karskiutta ja fyysistä kontaktia. 1890-luvulta 1900-luvulle koripallosta tuli hyvin suosittua urheilua naisten keskuudessa Yhdysvalloissa. Intensiivisen fyysisen toiminnan uskottiin ajan lääketieteellisten käsitysten mukaan aiheuttavan naisille lisääntymisterveydellisiä ongelmia ja ahdistusta sekä johtavan maskuliiniseen käyttäytymiseen. Myös naisten korkeakoulujen välisessä urheilussa viihteen, ammattimaisuuden ja kaupallisuuden korostamisen, kuten miesten urheilussa oli tapahtunut, pelättiin vaikuttavan naisten opintoihin.²³

Donna A. Lopianon artikkeli ”Modern History of Women in Sports – Twenty-five Years of Title” sijoittuu myös Yhdysvaltoihin, mutta lähemmäksi nykypäivää, noin 1970-luvulle ja siitä eteenpäin. Artikkelin kertoo, että Yhdysvaltojen syrjinnän vastaiset lait ovat vaikuttaneet siihen, että viimeisten 25 vuoden aikana naisille ja tytöille on avautunut uusia mahdollisuuksia osallistua urheiluun.²⁴ Lopianon mukaan tytöt, naiset, värilliset ja fyysisesti vammaiset olivat aliedustettuina urheilussa. Uudet lait avasivat naisille mahdollisuuden osallistua miesten dominoimaan amerikkalaisen urheilun maailmaan.

²¹ Mogren 2013

²² Gregg ja Gregg 2017

²³ Gregg ja Gregg 2017

²⁴ Lopiano 2000

Kaivosaaressa pohjoismaissa poikkeuksellisesti myös naiset olivat mukana kilpaurheilutoiminnassa jo heti alussa, kun se saapui Suomeen. Hiihdossa ei ollut erillistä sarjajakoa, vaan miehet ja naiset hiihtivät samoissa sarjoissa. Myöhemmin 1890-luvulla miesten urheiluliikkeen organisoitumisen myötä naisille alettiin asettaa rajoituksia. Hän esittää, että naiset pääsivät kuin vahingossa mukaan kilpailukulttuurin syntyvaiheisiin. Kilpaurheilu oli vielä niin epävirallista ja paikkaansa hakevaa, ettei naisten mukana oloa osattu kyseenalaistaa.²⁵

Tästä voitaisiin päätellä, että eri lajeissa naisten osallistuminen on voinut olla mahdollista, mutta lajin ja sääntöjen vakiintuessa, on saattanut käydä niin, että naisten osallistumista tai siihen liittyviä asioita on rajoitettu. Greggin ja Greggin artikkelin perusteella, ei jousiammunnassa näin ole käynyt, sillä laji oli jo ikään kuin saavuttanut vakiintuneen aseman naisille sopivana ajanvietteenä. Toki erilainen konteksti täytyy ottaa huomioon. Suomessa jousiammunnan parissa tuskin on ollut mitään rajoituksia naisia kohtaan, sillä järjestäytynyt jousiammuntatoiminta alkoi kunnolla vasta toisen maailmansodan jälkeen.²⁶

Arja Turunen puolestaan kertoo väitöskirjassaan, että samaan aikaan, kun naisten urheiluharrastukset yleistyivät, muuttuivat myös naiseutta koskevat käsitykset. Vähitellen syntyi ajatus, että urheilu onkin keskeistä naisten terveyden edistämiseksi, kun käsitys naisista heikkoina ja hauraina väistyi. Turusen mukaan housut tulivat osaksi naisten pukeutumista juuri urheilupuukeutumisen kautta. Koska naisten housujen käyttö oli uutta, se herätti keskustelua ja housujen yleistyminen tapahtui hitaasti. Suomessa 1960- ja 1970-luvuilla naisten housujen käytöstä alkoi tulla tavallista.²⁷

Naiset ovat siis päässeet mukaan urheiluun jo reilusti yli sadan vuoden ajan Greggin ja Greggin artikkelin mukaan. Jousiammunnan osalta he ovat myös olleet kehittämässä jousimetsästystä Yhdysvalloissa. Toisaalta Lopianon artikkelin mukaan naiset eivät ainakaan Yhdysvalloissa ole päässeet mukaan urheiluun ennen 1970-lukua kovinkaan hyvin.²⁸ Tämä oletettavasti liittyy lähinnä yhdysvaltalaiseen kontekstiin.

²⁵ Kaivosaaressa, 2017

²⁶ Koskimäki 1999

²⁷ Turunen, 2011

²⁸ Lopiano 2000

3. Naiset tarttuvat jouseen – miten naisten jousiharrastukseen on reagoitu

Kilpailuja jousella ampumisesta on järjestetty jo satoja vuosia. Varhaisin tunnettu jousiammuntakilpailu, jota voidaan verrata nykypäivään, pidettiin Englannin Finsburyssa vuonna 1583 ja siihen osallistui noin kolmetuhatta ampujaa. Nykyaikaisissa olympialaisissa jousiammunta nähtiin mukana vuosina 1900–1908 ja vielä vuonna 1920. Pysyvä laji kesäolympialaisiin jousiammunnasta tuli verrattain myöhään, vuonna 1972. Maailman menestynein maa jousiammunnan olympiakisoissa on Etelä-Korea.²⁹ Maa on etenkin naisten osalta pärjännyt todella hyvin: Etelä-Korea on voittanut kaikki naisten jousiammunnan joukkuekilpailut, jotka on tähän mennessä järjestetty. Vuoden 2021 Tokion olympialaisten voitto oli yhdeksäs putkeen.³⁰

Suomessa jousiammuntaa on harrastettu kilpailutarkoituksessa ainakin 1930-luvulta, jolloin on kilpailtu kahdesti maaottelussa naapurimaata Ruotsia vastaan. Ensimmäinen jousiammunnan maailmanmestaruuskisoihin osallistunut suomalainen oli E. Schybergson vuonna 1934. Suomen Jousiampujain Liiton (ruot. Finlands Bågskytte Förbund) perusti kuusi jousiammuntaseuraa pian toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1947 ja vuoden lopulla sillä oli yhteensä 63 jäsentä.³¹

Miten naisjousiampujiin sitten suhtauduttiin ja miten heidät nähtiin SJAL:n ylläpitämässä harrastelehdessä, *Jousiampujassa*? Entä miten naisten suorituksista puhuttiin ja mitä muuta heistä kerrottiin? Myöhemmissä luvuissa paneudumme muun muassa naisten menestykseen ja siihen, miten naiset nähtiin yksilöinä.

Aineistoja tutkiessani olen huomannut, ettei suhtautuminen naispuolisiin jousiampujiin ole aivan niin radikaalia ja mielipiteet niin jyrkkiä kuin olin aluksi kuvitellut ja odottanut. Toki, jo aikaisemmin mainitsemani englanninkielinen tutkimusartikkeli antoi viitteitä siihen suuntaan. Olettamukseni on todennäköisesti perustunut siihen, miten kielteisesti 1900-luvun alussa on suhtauduttu naisten housujen käyttöön Suomessa. Alkuperäislähteiden valossa pukeutumisky-symyksiä ei voi kuitenkaan rinnastaa harrastuksien ja urheilutoiminnan kanssa.

²⁹ World Archery, ei pvm.

³⁰ MTV uutiset 2021

³¹ Koskimäki 1999

Naiset on otettu pääosin ja oikeastaan koko ajan mukaan jousiammuntapiireihin samanvertaisina kuin miehet ja monessa yhteydessä on harmiteltu naisampujien vähyyttä. Tutkielmani otsikossa on kysymys suhtautumisesta naisten jousiammuntaharrastukseen. Se ei oleta, että suhtautuminen olisi tai sen täytyisi olla vihamielistä tai jotenkin räikeää naisia kohtaan. Koska kyse on neutraalista sanasta ”suhtautuminen” voi siihen näin ollen liittyä myös positiivista huomiota ja tasa-arvonäkökulmaa. Lehti on monesti ilmaissut, että jousiammunta on kaikille sopiva laji ikään tai sukupuoleen katsomatta ja että se sopii niin miehille, naisille, lapsille kuin nuorillekin. *Jousiampujassa* on myös vakuutettu, että osajia löytyy kummastakin sukupuolesta: ”Suomi on aina ollut erinomaisen varteenotettava tekijä, oli sitten kysymys nais- tai miesampujista.”³²

Suhtautuminen on ollut positiivissävytteistä ja jousiammuntaa on pidetty hyvänä koko perheen harrastuksena. Lajillisesti tämä pitääkin paikkansa, sillä jousiammunta on tarkkuuslaji eikä naisten ja miesten välille pääse siten syntymään esimerkiksi fyysisestä voimasta johtuvia merkittäviä eroja. Luultavasti tästä syystä jousiammunnassa on tapana järjestää myös kilpailuja, joihin osallistutaan sekajoukkueissa eli joukkueissa, joissa on sekä miehiä, että naisia. Naiset ja miehet ovat voineet kilpailla myös toisiaan vastaan.³³

Suomen paralympiakomitean mukaan jousiammunta on laji, jossa vammaiset ja vammattomat ihmiset voivat kilpailla yhdessä. Lisäksi näkövammaisille on omaa kansainvälistä kilpailutoimintaa.³⁴ Ensimmäinen paralurheilusta kertova juttu *Jousiampuja* -lehdessä on julkaistu vuonna 1974.³⁵ Sen, että myös liikuntaesteisiä ihmisiä on alettu huomioida harrastelehdessä, huomaa siitä, että esimerkiksi pyörätuolissa istuva Elli Korva on valittu vuoden jousiampujaksi, vuonna 1979.³⁶

Harrastajamääriä voidaan pitää suhteellisen pieninä. Esimerkiksi vuonna 1971 Suomessa jousiampujia oli *Jousiampuja* -lehden mukaan noin 900.³⁷ Lehden mukaan voitaisiin kuitenkin olettaa, että todellisuudessa heitä voisi olla kymmenkertainen määrä, siis 9000 jousiampujaa.

³² Jousiampuja, 191967, nro 1, 13

³³ Jousiampuja, 1977, nro 2, 17

³⁴ Suomen paralympiakomitea, ei pvm

³⁵ Jousiampuja, 1974, nro 4-5, 10

³⁶ Jousiampuja, 1979, nro 1, 5

³⁷ Jousiampuja, 1971, nro 1, 4

Lehdessä on käytetty muun muassa sellaisia ilmaisuja, kuten: ”*Naisten runsas osanotto - - oli ilahduttavaa ja teki varmasti osaltaan mainosta jousiampunnan sopivaisuudesta naisille*”³⁸ ja ”*Naisten joukkueita ei ollut ilmoittautunut, joten palkinto jäi Oulun Jousimiehet ry:n tyttöjen haltuun edellisvuoden voiton johdosta*”.³⁹ Ja esimerkiksi vuonna 1970 Pohjanmaan piirin mestaruuskilpailuissa kävi niin, ettei mukana ollut kuin yksi naisjoukkue, Oulu, joten joukkue voitti naisten sarjan.⁴⁰ Naisia on voinut olla osallistumassa kilpailuihin välillä paljonkin ja välillä taas heitä on ollut niin vähän, ettei esimerkiksi haastaja-joukkuetta ole löytynyt.

Naisjousiampujia tytötellään lehden jutuissa aika usein, vaikka kyse on aikuisista naisista: ”USA:n tyttö” tai ”juoksi tyttöjen asioilla”. On huomattavaa, että naisia on saatettu tytötellä samassa lauseessa, jossa mieskilpailijoita on kutsuttu miehiksi: ”*USAn varma kultamitali miesten sarjassa oli selvä, mutta tytöillä oli mahdollisuuksia*.”⁴¹ Riitta Pirisen mukaan tutkimukset kertovat, että aikuisista naisista käytetään usein sanaa `tyttö`, mutta miehiä pojittelaa harvoin.⁴² Tämä näkyy myös *jousiampuja* -lehdessä, jossa esiintyy usein tyttö -sanan käyttöä puhuttaessa aikuisista naisista. Miehet eivät kuitenkaan myöskään jää pojittelua vaille.

Pirinen on muiden tutkimusten tavoin, arvioinut, että tytöttely trivialisoi naisurheilijoiden saavutuksia ja suorituksia. Hänen mukaansa se merkityksellistää naiset muun muassa heikoiksi, lapsikkaiksi ja epäitsenäisiksi, mikä saa heidän oman panoksensa urheilussa näyttämään vähäiseltä. Pirisen mukaan hänen läpikäymässään aineistossa 1950-luvulta 1990-luvulle esiintyi aikuisten naisurheilijoiden tytöttelyä toistuvasti.⁴³

”*Erikoisesti tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että Norjan tyttäret olivat tosiaankin tyttöjä, heidän ikänsä oli 14–16 vuoden välillä ja ampuneet muutaman kuukauden – heistä kuullaan vielä*.”⁴⁴ Kommentin perusteella, voi olettaa, että naiskilpailijoita tytötellään lähinnä leikkimielisesti, mutta, että oikeasti nuorista kilpailijoista painotetaan, että he ovat todellakin tyttöjä. Heidän nuoresta iästään, mutta hyvästä menestymisestään ollaan innoissaan ja ollaan varmoja, että heistä kuultaisiin vielä. Lehdessä naisia on yhdessä artikkelissa nimitetty daameiksi

³⁸ Jousiampuja 1962, nro 4, 3

³⁹ Jousiampuja 1961, 11

⁴⁰ Jousiampuja, 1970, nro 4, 7

⁴¹ Jousiampuja, 1965, nro 4, 6-7

⁴² Pirinen, 2006, 52

⁴³ Pirinen, 2006, 52

⁴⁴ Jousiampuja, 1970, nro 4, 7

ja senjoritoiksi. Samassa lauseessa kutsuttiin kuitenkin miehiä herroiksi ja hidalgoiksi, joten sekin lienee kielellä leikittelyä.⁴⁵

Vuoden 1967 *Jousiampuja* -lehden numerosta viisi löytyi jousiammuntakilpailuihin liittyviä sääntöjä, mikä on varsin tavallista, mutta tällä kertaa huomion kiinnitti seuraavanlainen huomautus: ”*Naisurheilijat voidaan alistaa lääkärintarkastukseen.*”⁴⁶ Huomautus on otsikoitu sanoilla ”*NAISTEN OSANOTTO*”. Vastaavaa sääntöä ei miesten osalta ollut ja tämä kuulostaa hyvinkin oudolta. Sitä ei myöskään selitetä mitenkään. On mielenkiintoista, että miesten fyysisistä olotilaa ja vointia ei huomioida uutisoinnissa samalla tavalla. Kuitenkin heistä on saatettu mainita esimerkiksi se, jos heidän jousensa on pirstoutunut kappaleiksi kesken harjoittelun, jolloin miespuolinen kilpailija on joutunut osallistumaan kilpailuihin paikallisella lainajousella, joka nähtiin tavallaan ansioksi.

Naisten kohdalla on mainittu pari kertaa ”sammumisesta” eli siitä, etteivät he joko liian kylmän sään tai paahtavan helteen takia pystyneet jatkamaan kilpailuja loppuun. Myös naiskilpailijoiden muista kilpailuihin vaikuttaneista sairauksista mainittiin muutamia kertoja. Esimerkiksi, kerrottiin, ettei Sirpa Toivola jaksanut pitää johtoasemaansa yllä, koska hän oli kuumeessa kilpailujen aikana.⁴⁷ Carita Jussilan flunssosta on raportoitu ainakin kaksi eri kertaa *Jousiampuja*-lehdessä. Ensin vuonna 1990 hänen kerrottiin olevan mukana kisassa, vaikka oli juuri toipunut kahdesta flunssasta. Lisäksi mainittiin, että hänen ampumasuorituksensa kärsi tästä.⁴⁸ Toisen kerran vuonna 1991 mainittiin Jussilan osallistuneen kilpailuihin, vaikka edellisenä viikonvaihteena sairastettu flunssa vaikutti vieläkin.⁴⁹

Naisten ulkonäköön on kiinnitetty huomiota lehden jutuissa, ainakin kerran: ”*Ihmettelin, millä tytöt saivat tukkansa niin fiineiksi pienessä ajassa, vaikka koko päivän liottivat hiuksiaan vesisateessa.*”⁵⁰ Mutta hetken kuluttua seurasi myös miehien ulkoiseen siistiytymiseen liittyvä kommentti: ”*Miehillä se on paljon helpompaa, näyttää vähän kimpaa ja toiset tarvitsi tuskin sitäkään.*”⁵¹ Myös jousiampujien edustus- ja kilpailuasuihin oltiin tarkkoja vielä ainakin 80-

⁴⁵ *Jousiampuja*, 1990, nro 4, 8

⁴⁶ *Jousiampuja*, 1967, nro 5, 4

⁴⁷ *Jousiampuja*, 1971, nro 2, 8

⁴⁸ *Jousiampuja*, 1990, nro 1, 20

⁴⁹ *Jousiampuja*, 1991, nro 1, 10

⁵⁰ *Jousiampuja* 1964, nro 4, 8

⁵¹ *Jousiampuja* 1964, nro 4, 8

luvun lopulla: ”*Värillä ei väliä, kunhan se vain on valkoinen.*” Tällä lausahduksella tarkoitettiin kilpailuasuja, joiden haluttiin pysyvän valkoisina. Esimerkiksi farkut eivät olleet hyväksyttävät.⁵²

Riitta Pirisen mukaan naisten ja miesten ulkonäköä arvioidaan ja tarkastellaan eri tavoin, koska kulttuuriset tavat katsoa ihmisiä ovat sukupuolitettuja. Hänen mukaansa naisten ulkonäköön kohdistuvat kuvaukset esineellistävät naista ja asettavat heidän saavutuksensa ja suorituksensa vähemmän tärkeiksi kuin heidän ulkonäkönsä.⁵³

3.1. ”*Sirpa Konttila näytti leijonankyntensä*” – Suhtautuminen suomalaisten naisten menestykseen *Jousiampuja* -lehdessä

Tässä luvussa keskitytään arvioimaan, miten *Jousiampuja* -lehdessä on suhtauduttu suomalaisen naisten menestykseen jousiammun kilpakentillä. Tässä luvussa luodaan myös kokonaiskuva siitä, onko suhtautuminen naisten menestykseen ollut pääasiassa positiivista vai negatiivista.

Vaikka suhtautuminen naisjousiampujiin on ollut lähes yksinomaan positiivista, voi asiaa tarkemmin tutkittuaan, huomata kuitenkin, että heihin ollaan välistä myös pettyneitä, mikä on ymmärrettävää. Joskus se johtuu heidän heikosta tasostaan: ”*Naisedustuksemme on nykyisin verrattain heikko ja valinnanvara suppea. Yhden tai kahden parhaan ampujamme mukanaolo ei vielä vie joukkuetta kärkipäähän, jos muut sen jäsenet ampuvat suhteellisen heikosti.*”⁵⁴

Jousiampujien taitoja on voitu kehua esimerkiksi näin: ”*Kentän laatuisuutta osoittaa sekin, että Lindholmin Maire ampui 60 m:n matkalla uuden Suomen ennätyksen. Tietenkin ennätyksen syntyyn oli oma osuutensa Mairellakin.*”⁵⁵ Toki tässä annetaan myös reilusti arvostusta itse kilpailijallekin. *Jousiampuja*-lehden jutuille on tyypillistä, että niissä kuvaillaan paljon vallitsevaa säätilaa, kuten sadetta ja tuuliolosuhteita, sillä niillä on paljon merkitystä kilpailijoiden

⁵² Jousiampuja, 1989, nro 1

⁵³ Pirinen, 2006

⁵⁴ Jousiampuja, 1957, nro 4-5, 3

⁵⁵ Jousiampuja, 1975, nro 4, 14

pistemäärien kannalta. Lähes jokainen kilpailu-uutinen sisältää jossakin kohtaa tiedot vallitsevasta säästä ja sen muutoksista.

Joskus suomalaisia naisia verrataan ulkomaisiin ”sisariinsa” ja aina suomalaiset naiset eivät yllä urheilusuorituksissa heidän tasolleen: *”Henkilökohtaisessa kilvassa eivät naisedemme menestyneet, vaan saivat tunnustaa tshekit ja Puolan tytöt paremmikseen.”*⁵⁶ Vaikka suomalaisia naisten heikkoa tasoa on voivoteltu, on heidän saavutuksistaan ja osallistumisestaan oltu valmiina antamaan ”paras mahdollisen kiitos”, sillä kirjoittajat ovat tienneet ”jokaisen heistä yrittäneen parhaansa”.⁵⁷

Venäläiset näyttävät olleen erityisen ylivoimaisia ampujia. Esimerkiksi Kööpenhaminan Euroopan mestaruuskilpailuissa kesäkuussa 1976 suomalaisnaisten kilpailu ei sujunut ja ”venakot” pääsivät vahvasti johtoon heti alussa. Ainoastaan Saksan liittotasavallan naisedustajat olivat lähellä perässä.⁵⁸

Vladimír Bačíkin kirjoittamassa artikkelissa ”Olympic medalists of the modern summer Olympic games 1896–2016” tarkoituksena on ollut luoda tietokanta, jossa ovat mukana kaikkien kesäolympialaisissa jaetut mitalit vuosilta 1896–2016. Mitaleita on tietokannassa yhteensä 33 152, jotka ovat voittaneet 24 287 urheilijaa 149 eri maasta (myös jo hajonneet valtiot).⁵⁹ Bačíkin mukaan hänen tutkimuksessansa on mukana lajiryhmiä, joissa yksi maa dominoi vahvasti ja jousiammunnassa se on tietenkin Etelä-Korea.

Etelä-korealaisten naisten ampumataito on ollut hyvällä tasolla jo 1990-luvulla, sillä lehdessä todettiin epäyllättyneinä: *”Kärjessä joukkuefinaaleihin meni tietenkin Korea.”*⁶⁰ Aasialaisten hyvä taitotaso on näkynyt jousiammunnassa jo 1980-luvulla. Naisten vuoden 1987 maailmanmestaruuden voitti Kiinan X Ma ja toiseksi tuli Korean (ilmeisesti Etelä-Korea) Wang H.

Naiset ovat voineet saada myös miehet hämilleen hyvällä suorituksellaan: *”...ja erittäin hyvänä kakkosena oli Sirpa Toivola 280 tuloksellaan. Miehet taisivat katsella toisiaan hieman*

⁵⁶ Jousiampuja, 1957, nro 4-5, 4

⁵⁷ Jousiampuja, 1957, nro 4-5, 3

⁵⁸ Jousiampuja, 1976, nro 4, 5

⁵⁹ Bačík 2021

⁶⁰ Jousiampuja, 1991, nro 5, 5

*ihmetellen.*⁶¹ Tässä kyseessä oli ilmeisesti sekakilpailu, koska paras ampuja oli mies (Onni Grönroos, 282) ja toisena nainen, vain 2 pistettä perässä. Toisessa kohtaa lehden pääkirjoituksessa mainitaan, että ”*Miesampujamme suoriutuivat odotetusti – saavuttaen toisen sijan*” samaan aikaan kun ”*Naisjoukkueemme saavutti kolmannen sijan.*”⁶² Jutusta käy ilmi, että miesten saavutuksia on odotettu ja että ne ovat olleet odotusten mukana. Samalla naisten suoritus, eli kolmassija, on vain saavutettu. Naisten suoritukseen ei liity ainakaan tässä tapauksessa odotuksia.

Suomalaisten naisten menestystä jousiammunta kilpailuissa on kuvattu *Jousiampujassa* esimerkiksi näin: ”*Pullat olivat hyvin uunissa.*”⁶³ Naiset ovat myös ”*emännöineet*” kisoja eli onnistuneet parhaiten.⁶⁴ Naiset ovat käyneet lujan ottelun⁶⁵, ankaran taistelun ja olleet ”*kovassa kunnossa.*”⁶⁶ Välillä yksi nainen on voinut johtaa ylivoimaisesti omaa sarjaansa. Näin kävi esimerkiksi Minna Heinoselle loppuvuodesta 1990, kun SM-kilpailujen sanottiin olevan ”*alusta loppuun Minna Heinosen näytöstä*”⁶⁷.

Joskus näyttää siltä, että naisista on kirjoitettu, kuin he olisivat hyvinkin kilpailuhenkisiä toisiaan kohtaan: ”*Yhteen aikaan näytti jo siltä, että Carita Jussila aikoo tosissaan ”kyniä” Mairenen päänahan, mutta sateeseen häipyi sekin haave.*”⁶⁸ Toisen päänahan kyniminen, vaikka lainausmerkeissä onkin, on yllättävän aggressiivinen ilmaus kuvaamaan voitontahtoa. Se on kuitenkin luultavasti tarkoitettu enemmänkin kirjoittajan leikkimieliseksi ilmaisuksi. Päänahka-vertaus ei ole aivan ainoa laatuaan, sillä myös tauluammunnan MM-kisoissa Ranskassa kisannut Jari Lipponen pudotettuaan italialaisen vastustajansa kilpailuista ”*lähti tavoittelemaan seuraavaa päänahkaansa.*”⁶⁹

Seuraava on ote Turussa pidetyistä 18 M:n Suomen mestaruudesta kertovasta jutusta vuodelta 1987: ”*Miesten sarjassa oli 112 ampujaa. Naiten sarjassa 21 ampujaa ja poikajunioreita oli*

⁶¹ Jousiampuja, 1972, nro 1, 15

⁶² Jousiampuja, 1957, nro 4-5, 4

⁶³ Jousiampuja, 1966, nro 4, 5

⁶⁴ Jousiampuja, 1966, nro 4, 17

⁶⁵ Jousiampuja, 1967, nro 5, 13

⁶⁶ Jousiampuja, 1968, nro 4, 3

⁶⁷ Jousiampuja, 1990, nro 1, 6

⁶⁸ Jousiampuja, 1975, nro 4, 14

⁶⁹ Jousiampuja, 1999, nro 3, 5

55 ja tyttöjä 6.”⁷⁰ Sekä naisten että tyttöjunioreiden joukkueissa on moninkertaisesti vähemmän osanottajia kuin miespuolisten kilpailijoiden sarjoissa.

Naisten mukanaoloa jousiammuntakentillä ei todellakaan ole kritisoitu, vaan niistäkin naisista, jotka eivät vielä jousiammuntaa harrastaneet ainakin toivottiin tulevia ampujia: ”...*Sulon vaimo, joka on kovin mukava tyttö ja toivon, että hänestäkin tulee vielä ampuja.*”⁷¹

3.2. Naiset yksilöinä – Miten yksilöt näyttäytyvät *Jousiampuja* -lehdessä

Jousiampuja -lehdessä jotkut naiset pistävät silmään yksilöinä, joko heistä kirjoitettujen juttujen tai hyvien tulostilastojen vuoksi. Suhtautumista naisjousiampujiin voidaan tarkastella myös yksilötasolla. Tässä luvussa se tehdään kolmen naisen näkökulmasta: Impi Hartikaisen, Marjatta Niemen ja Päivi Meriluodon.

Impi Hartikainen on yksi näkyvimmistä tämän tutkimuksen tarkastelujakson naisista. Hän on ollut tarkastelujakson aikana erittäin kovatasoinen jousiampuja, ja hänellä on ollut nimissään kaikki naistensarjan SE:t ja hän on voittanut kerran Pohjoismaiden mestaruuden.⁷² Impi Hartikaisesta on myös kirjoitettu juttu, hänen täytettyään viisikymmentä vuotta vuonna 1976.⁷³ Impi Hartikainen on valittu vuoden jousiampujaksi vuonna 1955. Hartikaisen kerrotaan olleen 18. sijalla kilpaillessaan Prahan maailmanmestaruuskilpailuissa ”tähtäyssilmä tulehtuneena.” Tällä kielikuvalla tarkoitettiin, ettei hänen ampumisensa ollut yhtä tarkkaa kuin olisi voinut olla. Seuraavana päivänä suomalaisten kerrotaan jo alkaneen ampua paremmin.⁷⁴

Jousiampuja -lehden viimeisessä numerossa ilmoitetaan vuosittain vuoden paras jousiampuja, jonka on valinnut Urheilutoimittajien kerho. Vuonna 1963 Marjatta Niemi valittiin vuoden parhaaksi jousiampujaksi ensimmäisenä naisena.⁷⁵ Vuoden jousiampuja julkaistaan aina silloin tällöin, ei kuitenkaan joka vuosi, tai ainakaan joka vuosi *Jousiampuja*-lehden ei ilmestynyt juttua parhaasta ampujasta.

⁷⁰ *Jousiampuja*, 1987, nro 1, 26

⁷¹ *Jousiampuja*, 1969, nro 5, 15

⁷² *Jousiampuja*, 1957, nro 4-5, 14

⁷³ *Jousiampuja*, 1976, nro 1, 20

⁷⁴ *Jousiampuja*, 1957, nro 4-5, 6-7

⁷⁵ *Jousiampuja*, 1963, nro 6, 5

Marjatta Niemestä kerrottaessa *vuoden paras jousiampuja* -artikkelissa käytetään muun muassa sellaisia ilmaisuja, kuten ”*menestyi loistavasti*” ja ”*osoitti – – erinomaista taitoa ja keskittymiskykyä*”. Sävy on positiivinen ja ylpeä. Tekstissä kerrotaan Niemen saavutuksista piste-määrien ja saavutettujen sijojen avulla. Artikkeliki päättyy onnentoivotuksiin. Tätä voisi pitää yhtenä merkkipaaluna naisten mukaanoton suhteen jousiammunnassa, sillä kyseessä on kuitenkin ensimmäinen kerta, jolloin parhaaksi jousiampujaksi valittu on nainen. Artikkelissa mainitaan, miten Marjatta Niemi määrättiin ensimmäisiin kansainvälisiin kilpailuihinsa, Pohjoismaiden mestaruuskilpailuihin Södertäljeen.⁷⁶

Artikkeli valaisee myös Marjatta Niemen valmennusta, sillä hänen valmentajansa kerrotaan olevan jaksavainen opettaja ja Niemen innostaja, Impi Hartikainen.⁷⁷ Tästä voi huomata, että naiset ovat voineet toimia valmentajina ilmeisesti yhtä hyvin kuin miehet. Tätä tukee myös toteamus, joka on tyylistä päätellen oikea sääntö, *Jousiampujan* valmennusta käsittelevässä pääkirjoituksessa: ”*Valmentajaksi kelpuutetaan henkilö, joka on käynyt vähintään kaksi Liiton järjestämää valmentajien koulutusleiriä.*”⁷⁸

Toinen vuoden jousiampujaksi valittu nainen on Päivi Meriluoto.⁷⁹ Kun häneltä haastattelussa kysyttiin, mitkä ovat hänen tavoitteitaan jousiampujana, hän vastasi: ”*Tietysti edustuspaikka Moskovan olympiakilpaluissa, toivottavasti naisampujakin saa kisalipun!*”⁸⁰ Joko hän oli huolissaan siitä pääsevätkö naisedustajat sillä kertaa kilpailuihin mukaan, tai sitten tuo oli ikään kuin vitsi. Meriluotoa haastatteli Kari Kyllönen. Lehti esittää vielä onnittelut ja Meriluodon menestyksen toivotaan innostavan muitakin naisia ampumaan paremmin. Päivi Meriluoto ja muutama muu jousiampuja ovat saaneet pääkirjoitussivun alalaitaan lehden onnittelut olympiapronssista ja myös 50 m:n maailmanennätyksestä vuonna 1982.⁸¹

Meriluodon menestystä kuvaa hyvin myös seuraava ote Pohjoismaisten Mestaruuskilpailujen uutisoinnista vuodelta 1986: ”*Turkulaisten riemuksi Päivi Meriluoto oli täysin ylivoimainen voittaja naisissa tuloksella 1285!*” Tulos on selvästi ollut merkittävä, sillä sitä on haluttu korostaa huutomerkillä.

⁷⁶ *Jousiampuja*, 1963, nro 6, 5

⁷⁷ *Jousiampuja*, 1963, nro 6, 5

⁷⁸ *Jousiampuja*, 1973, nro 2, 3

⁷⁹ *Jousiampuja*, 1978, nro 3, 22

⁸⁰ *Jousiampuja*, 1978, nro 3, 23

⁸¹ *Jousiampuja*, 1982, nro 3, 1

3.3. Vuodet vierivät – Muutosta ilmassa?

Tässä luvussa käsitellään, miten suhtautuminen on mahdollisesti muuttunut vuosien 1957–1999 välisenä aikana.

Florence Carpentierin ja Jean-Pierre Lefevrerin kirjoittaman artikkelin ” The Modern Olympic Movement, Women’s Sport and the Social Order During the Inter-war Period” mukaan Olympialiike luotiin alun perin edistämään aristokraattisia ja maskuliinisia arvoja. Tämän vuoksi naisia ei otettu mukaan. Heidän mukaansa naiset ovat sotien jälkeisestä ajasta alkaen vaatineet oikeutta osallistua täysimääräisesti olympialaisiin. Vuonna 2004 Ateenan olympialaisissa naisten kokonaisosallistuminen ylitti neljäkymmentä prosenttia ensimmäistä kertaa historiassa.⁸² Jousiammunnan osalta voisi olettaa, että olympialaisiin pääseminen on ollut tasa-arvoisempaa, sillä jousiammunta tuli pysyvästi osaksi kesäolympialaisia vasta vuonna 1972. Ei ole luultavaa, että naisten osallistuminen olisi mitenkään enää estetty 1970-luvulla, kun naiset jo kerran olivat muutenkin mukana jousiammunnassa.

Aikaisemmin naiset jaettiin yleensä vain luokkaan A tai joskus myös luokkaan B. Vuonna 1979 naisten määrää kasvattamaan ehdotetaan, eräässä kirjoituksessa, olisiko naisille perustettava c-luokka, kuten miehillä jo on.⁸³ Myöhemmässä numerossa, ollaan vahvasti sitä mieltä, että naiset edustajina eivät saa olla huonommassa asemassa kuin miehet, koska heillä ei ole c-sarjaa. Asiaa on pohdittu SJAL:n kevätkokouksessa.⁸⁴

Lehdessä on myös oltu huolissaan siitä, etteivät naiset ole saaneet riittävää tukea osakseen, jonka vuoksi naiset eivät päässeet mukaan Barcelonan olympialaisiin. Pääkirjoituksen kirjoittaneen V. K. A. Langen mukaan Suomen urheilujohdon olisikin jatkossa satsata jousiammuntaan rahallisesti. Hänen mukaansa naisilla olisi ainesta menestykseen, vaikka eivät nyt päässeetkään mukaan.⁸⁵

⁸² Carpentier ja Lefevre 2006

⁸³ Jousiampuja, 1979, nro 4, 8

⁸⁴ Jousiampuja, 1980, nro 2, 17

⁸⁵ Jousiampuja, 1992, nro 4

On myös ymmärrettävä, että jos jousiammunta on jo tässä vaiheessa ollut hyvin tasa-arvoinen laji, joka haluaa paljon lisää harrastajia, ei muutosta välttämättä senkään vuoksi ole näkyvissä. Suhtautuminen naisten jousiammuntaharrastukseen ei välttämättä ole muuttunut nykypäiväänkään asti niin radikaalisti siitä millaista se oli jo aikaisin 1950-luvulla.

Esimerkiksi vuoden 1983 maailmanmestaruuskilpailuihin osallistui yhteensä 42 maasta 182 ampujaa, joista 82 oli naisia ja 98 miehiä.⁸⁶ Osallistujista naisia oli siis lähes yhtä paljon kuin miehiä.

Katie Taylorin kirjoittamassa artikkelissa ” “The first woman football coach...“: A media study of female American football coaches, 1888-1946” kerrotaan amerikkalaisen jalkapallon naisvalmentajien historiasta ja siitä miten heihin suhtauduttiin. Taylorin mukaan se, ettei naisvalmentajien osallistumisesta urheiluun suututtu, on merkittävää, sillä se kertoo, että naiset on hyväksytty osaksi urheilumaailmaa jo paljon aikaisemmin kuin tutkijat ovat ajatelleet.⁸⁷

Tämän valossa naiset ovat voineet toimia myös urheiluvalmentajina luultavastikin jo yllättävän aikaisin, ainakin Yhdysvalloissa. Suomessa jousiammunnan naisvalmentajana on toiminut *Jousiampuja*-lehden tietojen perusteella ainakin Impi Hartikainen, jonka aiemmassa luvussa kerrottiin opettaneen Marjatta Niemeä. Taylorin mukaan jotkut sanomalehdet ylistivät naisvalmentajia ja lukijoita muistutettiin samalla naisten tavallisista rooleista.⁸⁸

Jousiampujassa on myös ollut naisten tavallinen rooli näkyvillä, sillä Jutta Poikolaisen kerrottiin voittaneen vuoden 1988 Loppiaiskisoissa sarjansa ja, että hän oli juuri palannut äitiyslomalta.⁸⁹ *Jousiampujassa* on julkaistu toinenkin iloinen juttu Poikoloihin liittyen. Vuonna 1986 Jutta Vähöja ja Tomi Poikolainen menivät naimisiin ja heidän hääkuvansa julkaistiin *Jousiampuja*-lehdessä.⁹⁰ Kuvassa hääpari kulkee palomiesten kirves- ja jousiampujien nuolikujaa pitkin.

⁸⁶ *Jousiampuja*, 1983, nro 5, 3

⁸⁷ Taylor 2023

⁸⁸ Taylor 2023

⁸⁹ *Jousiampuja*, 1988, nro 1, 2

⁹⁰ *Jousiampuja*, 1986, nro 4, 11

Suhtautuminen naisten jousiammuntaharrastukseen on siis ollut jo pitkään positiivista, ja nykyaikaa lähestyttäessä se on pysynyt positiivisena ja ei todennäköisesti ole muuttunut oikein erikoisemmin. Koska lähtötilanne ei ollut jyrkkä, ei muutoskaan ole ollut kovin huomattava. Näkyvämpiä tuloksia saataisiin varmasti, jos verrattaisiin 2020-luvun naisista kirjoitettuja urheilujuttuja ja 1950-luvulla tehtyjä juttuja.

4. Johtopäätökset ja tutkimuksen tulokset

Tutkimustulokseni kertovat, että naispuolisiin jousiammunnan harrastuksiin suhtauduttiin lähes yksinomaan positiivisesti, ilahtuneesti ja kannustavasti. Aika ajoin ilmeni siis tavanomaista, lievää, ja joskus suurempaakin pettymystä naisurheilijoihin heidän suoritustensa valossa. Kuten on todettu, myös heidän vähäisestä määrästään on oltu huolestuneita. Lopulta heitä on kuitenkin aina onniteltu tasapuolisesti yhdessä miesten kanssa. Ylipäänsä jousiammunnasta lajina heijastuu varsin tasa-arvoinen kuva.

Noin neljänkymmen vuoden aikana SJAL:n jäsenmäärä on lisääntynyt 63 jäsenestä 2065 jäseneseen (1997). Enimmillään jäseniä liitolla on ollut noin kolmetuhatta (1989 ja 1992).⁹¹ On muistettava, että luvuissa ovat mukana vain ilmoitetut jäsenet. Mukana on voinut olla aktiivisia henkilöitä, jotka eivät vain ole kuuluneet liittoon.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että naisiin on suhtauduttu myös laajemmin hyväksyvästi ainakin jousiammunnan ja varovaisesti arvioituna muidenkin urheilulajien piirissä 1950-luvulta 1990-luvulle. Mutta mistä tällainen suhtatumistapa johtuu?

Koska jousiammunta on harrastajamäärältään varsin pieni, on arvattavaa, että lajia harrastavat ja sitä esittelevät haluaisivat saada enemmän ihmisiä kiinnostumaan siitä. Tämän vuoksi jousiammunnan harrastajilla ei ehkä ole varaa niin sanotusti nirsoilla vaan he pyrkivät luomaan kuvaa kaikille sopivasta lajista, jotta mahdollisimman monella olisi hyviä ja kiinnostusta liittyä lajin harrastajajoukkoon. Pieni harrastajamäärä ikään kuin pakottaa lajin olemaan avoin. Esimerkiksi tämän vuoksi naisiin suhtautuminen on ollut positiivista ja heidät on otettu hyvin vastaan. Lisäksi nykyaikana voimissaan oleva suvaitsevaisuus, esteettömyys ja yksilöllisyys, ovat saapuneet myös urheilukentille.

⁹¹ Koskimäki 1999

Tutkimusaiheittani voitaisiin laajentaa tulevaisuudessa esimerkiksi siten, että siitä tehtäisiin Pro Gradu -tutkielman tasoinen opinnäytetyö. Näkökulmia voisi laajentaa maantieteellisesti koko Eurooppaan tai jopa kokonaan toiseen maanosaan. Toinen tapa lähteä laajentamaan tutkimusta, on muuttaa tutkimusaikaa. Jos esimerkiksi mentäisiin aikaan ennen nykyisen kaltaisen urheilun syntymistä, tutkimus olisi hyvinkin erilainen ja suhtautumista naisten jousen käyttöön pitäisi tutkia ennemminkin metsästyksen ja sotimisen näkökulmasta. Myös tutkimuksen aikarajausta voitaisiin laajentaa pidemmäksi kuin nyt tutkitut noin neljäkymmentä vuotta, jolloin voitaisiin alkaa havainnoimaan pidempänä aikana tapahtuneita muutoksia. Tulevaisuudessa olisikin kiinnostavaa tutkia aikaisempaa historiaa ja naisten aseiden käyttöä. Tutkimusalueena voisi toimia Itä-Aasia, esimerkiksi Kiinan alue ja tarkoituksena olisi selvittää, missä määrin naiset toimivat miesten kaltaisina ratsastavina satureina. Jousiammunnan näkökulmasta tarkasteltaisiin tällä kertaa ratsastusjousiammuntaa.

Näiden seikkojen puitteissa voidaan todeta, että kandidaatintutkielmani on onnistunut valottamaan naisten urheilemisen historiaa Suomessa ja antamaan lisää tietoa naisten astumisesta urheilun kentille. Opinnäytetyö antaa myös lisää väriä yhden lajin, jousiammunnan historiaan Suomessa.

LÄHDELUETTELO

Alkuperäislähteet

Suomen jousiampujain liitto. *Jousiampuja*. Helsinki: Suomen jousiampujain liitto, 1957.

Tutkimuskirjallisuus

Bačík, Vladimír. "Olympic Medalists of the Modern Summer Olympic Games 1896-2016." *Journal of Maps* 17, no. 1 (2021): 145-153. <https://doi.org/10.1080/17445647.2021.1996475>.

Carpentier, Florence, ja Jean-Pierre Lefèvre. "The Modern Olympic Movement, Women's Sport and the Social Order During the Inter-war Period." *International Journal of the History of Sport* 23, no. 7 (2006): 1112-1127. <https://doi.org/10.1080/09523360600832387>.

Gregg, Elizabeth A., ja Vanessa H. Gregg. "Women in Sport: Historical Perspectives." *Clinics in Sports Medicine* 36, no. 4 (2017): 603-610. <https://doi.org/10.1016/j.csm.2017.05.001>.

Ihalainen, Pasi, et al. *Sanat Siltana Menneeseen: Kielelliset Lähestymistavat Historiantutkimuksessa*. [Helsinki]: Gaudeamus, 2022. <https://jyu.finna.fi/Record/jykdok.2105435?sid=2956879323>.

Kaivosaaari, Annu. "Lempeä Lydia" - "Voimakas Björger": Naishiittäjien Representoinnin Muutokset *Urheilulehden Teksteissä Vuosina 1905-2010*. Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2017. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53511/978-951-39-6984-4_vaitos21042017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lopiano, D A. "Modern History of Women in Sports. Twenty-five Years of Title IX." *Clinics in Sports Medicine* 19, no. 2 (2000): 163-173. [https://doi.org/10.1016/S0278-5919\(05\)70196-4](https://doi.org/10.1016/S0278-5919(05)70196-4).

Mogren, Eric. "Miss Billie's Deer: Women in Bow Hunting Journals, 1920-1960." *Journal of Sport History* 40, no. 2 (2013): 215-239. <https://doi.org/10.5406/jsporthistory.40.2.215>.

Pirinen, Riitta. *Urheilleva Nainen Lehtiteksteissä*. Tampere: Tampere University Press : Taju [jakaja], 2006. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6574-1>

Taylor, Katie. "'The First Woman Football Coach...': A Media Study of Female American Football Coaches, 1888-1946." *Feminist Media Studies* 23, no. 3 (2023): 1008-1023. <https://doi.org/10.1080/14680777.2022.2027492>.

Turunen, Arja. *'Hame, Housut, Hamehousut! Vai Mikä on Tulevaisuutemme?': Naisten Päällyshousujen Käyttöä Koskevat Pukeutumisohteet Ja Niissä Rakentuvat Naiseuden Ihanteet Suomalaisissa Naistenlehdissä 1889-1945*. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys, 2011. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/80086/Turunen_Arja_screen.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Muut lähteet

Hyytinen, Timo. *Arma Fennica: [4], Suuri Jousikirja : Jouset, Jousiammunta, Jousimetsästys*. [Uud. p.]. [Jyväskylä]: Arma Fennica, 2008.

Jyväskylän yliopisto. 2023. "Näin viittaat!" Viimeksi muokattu 14.02.2023. <https://openscience.jyu.fi/fi/opus/perustutkinto-opiskelijat/opiskelumateriaalit/kirjastotuutorit/3-tallenna-lahteet-ja-viittaa-oikein/nain-viittaat> (Viimeksi luettu 20.8.2023)

McNab, Chris, ja Kari Koski. Sata Asetta Joilla Tehtiin Historiaa. [Helsinki]: Gummerus, 2011.
Koskimäki, Antti. Jousella, Nuolella Ja Sydämellä: Suomen Jousiampujain Liitto 1947-1997. [Helsinki]: [Suomen jousiampujain liitto], 1999.

MTV uutiset. 2021. ”Hyttävää dominointia: yksi maa on voittanut saman kilpailun kaikki yhdeksän olympiakultaa.” Julkaistu 26.07.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/hyttavaa-dominointia-yksi-maa-on-voittanut-saman-kilpailun-kaikki-yhdeksan-olympiakultaa/8199308#gs.4foilw>

Suomen Jousiampujain Liitto. ”Jousiampuja-lehti.” Luettu 13.8.2023. <https://www.sjal.fi/jousiampuja-lehti/>

Suomen Jousiampujain Liitto. ”Jousityypit lyhyesti.” Luettu 21.8.2023. <https://www.sjal.fi/etsijaloyda/aloitajousiammunta/josityypit/>

Suomen paralympiakomitea. ”Jousiammunta.” Luettu 5.5.2023. <https://www.paralympia.fi/urheilu/lajit/jousiammunta>

World Archery. ”SPORT History.” Luettu 13.8.2023. <https://www.worldarchery.sport/sport/history>

